

OCHRONA DÓBR OSOBISTYCH JAKO ŚRODEK REALIZACJI OSOBOWOŚCI SPORTOWCA

Jeden z najbardziej znanych psychologicznych truizmów brzmi: każda jednostka jest inna, wobec czego nie można mówić o istnieniu dwóch takich samych osób. Jeśli w rozgrywkach sportowych uczestniczą zawodnicy fizycznie podobni do siebie, to można z dużą dozą pewności zakładać, że w porównywalnych sytuacjach meczowych będą oni zachowywali się w zróżnicowany, niekiedy wręcz odmienny sposób. Wiąże się to z faktem, że każdy człowiek rozwija unikalną, jemu tylko właściwą osobowość w długim procesie socjalizacji, kształtowanym przez wiele czynników, takich zwłaszcza jak biologiczne dziedzictwo, środowisko naturalne, doświadczenie jednostki oraz grup społecznych (do których należy) czy też szeroko rozumiana kultura.

Florian Znaniecki wyróżnił cztery zasadnicze aspekty mające istotne znaczenie w tym procesie¹. Pierwszy to kulturowy ideał osobowości, przez który rozumie istniejący w społeczeństwie wzór do naśladowania. Drugim czynnikiem są role społeczne, czyli stały i spójny system zachowań będący reakcjami na zachowania innych osób, normowany przepisami wynikającymi z ogólnie znanych reguł. Następnym kryterium jest jaźń subiektywna, czyli wyobrażenie, jakie jednostka ma o samej sobie. Jest to postępowanie „zgodne z samym sobą”. Ostatnim elementem jest jaźń odzwierciedlona, przez którą Znaniecki rozumie zespół wyobrażeń, jakie każdy człowiek wytwarza sobie na podstawie ocen otoczenia oraz tego, co jednostka sobie wyobraża, że inne osoby o niej sądzą².

---

¹ A. Adamus-Matuszyńska (2002), *Wybrane problemy socjologii*, Katowice: 48.

² Dz. cyt.

Zawodnik podmiotem czy „przedmiotem” ruchu sportowego

Wskazane czynniki są immanentnie związane także z osobą zawodnika, który, realizując – według określonych wzorów – zróżnicowane role w świecie sportu, pozostaje w mniej lub bardziej sformalizowanych relacjach z innymi podmiotami ruchu sportowego, jak i z zewnętrznym otoczeniem, kształtując na tej podstawie określoną jaźń subiektywną i odzwierciedloną. W tym środowisku sportowiec może być równocześnie członkiem klubu, jego pracownikiem, reprezentantem kraju, jak również osobą korzystającą z licencji wydanej przez federację narodową. Realizując te role staje się częstokroć stroną różnych kontraktów, na podstawie których otrzymuje wymierne środki finansowe, pozwalające mu zabezpieczyć bieżące potrzeby, jak i przyszłość. Pochodzą one w szczególności z reklam sprzętu określonego producenta czy też z promowania wizerunku narodowej federacji, klubu lub własnej osoby.

O ile osobowość zawodnika profesjonalnego, będącego zazwyczaj dowartościowanym podmiotem ruchu sportowego, rozwija się zazwyczaj w pełnym zakresie, to w przypadku amatora pojawiają się niestety i takie stany faktyczne, w których dany sportowiec staje się bardziej „przedmiotem” podejmowanych przez osoby trzecie czynności faktycznych i prawnych, nie mając na nie częstokroć decydującego wpływu. Tak jest np. w przypadku transferu niepełnoletniego piłkarza (dokonywanego z inicjatywy działaczy klubowych lub pośredników transakcyjnych), zmuszania dzieci przez rodziców do uprawiania lukratywnego sportu (np. tenisa ziemnego) czy wysoce nagannego podawania zabronionych substancji farmakologicznych zawodnikom przez osoby z ich najbliższego otoczenia.

W tych i wielu innych, podobnych sytuacjach, osobowość sportowca, zwłaszcza niepełnoletniego, staje się w oczywisty sposób zagrożona i wyłania się problem zapewnienia mu odpowiedniego systemu ochrony prawnej. Z należących do niego instrumentów mogą korzystać również zawodnicy będący pełnoprawnymi podmiotami ruchu sportowego, których prawa lub dobra osobiste także są naruszane, zwłaszcza w związku z nadmierną ingerencją przedstawicieli środków masowego przekazu w ich życie prywatne.

Prawna ochrona dóbr osobistych i osobowości sportowca

W literaturze prawniczej przyjmuje się, iż prawa osobiste, zwane także prawami osobistości³, to uprawnienia przysługujące osobie fizycznej

---

³ S. Grzybowski (1985), *System prawa cywilnego. Część ogólna*, t. I, Wrocław-Warszawa: 238; Z kolei A. Szpunar (1979), *Ochrona dóbr osobistych*, Warszawa: 97, używa tych określeń zamiennie.

w celu ochrony jej dóbr osobistych, takich jak zdrowie, wolność, cześć czy prywatność, czy też samej osobowości w wyżej przyjętym znaczeniu.

Przy analizie tych wartości niemajątkowych dominowało początkowo podejście subiektywne, kształtowane w Polsce głównie pod wpływem poglądów Stefana Grzybowskiego. Cytowany autor rozumiał przez dobra osobiste indywidualne wartości świata uczuć oraz stanu psychicznego człowieka, będące wyrazem odrębności fizycznej lub psychicznej jednostki⁴. Współcześnie dominuje zapatrywanie, że zarówno przy wyjaśnianiu terminu dóbr osobistych, jak i chroniących je praw osobistości należy posługiwać się kryterium obiektywnym, odwołującym się do przyjętych w społeczeństwie ocen⁵.

Ten ostatni pogląd nawiązuje w szczególności do analizowanego pojęcia osobowości. Choć nie posługuje się nim prawodawca, to jednak występuje ono w doktrynie prawa i orzecznictwie sądowym. Zdaniem Adama Szpunara, dobra osobiste są wartościami niemajątkowymi związanymi z osobowością człowieka, uznanymi powszechnie w danym społeczeństwie⁶. Jak podkreśla z kolei Zbigniew Radwański, wskazane pojęcia odnoszą się „do uznanych przez system prawny wartości (tj. wysoko cenionych stanów rzeczy) obejmujących fizyczną i psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność oraz godność i pozycję w społeczeństwie, co stanowi przesłankę samorealizacji osoby ludzkiej”⁷

Z kolei Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 1977 roku⁸ zdefiniował dobra osobiste jako „ogół czynników mających na celu zapewnienie jednostce rozwoju jej osobowości, ochronę egzystencji i zagwarantowania prawa do korzystania z tych dóbr, które są dostępne na danym etapie rozwoju społeczno-ekonomicznego społeczeństwa, i które sprzyjają zachowaniu cech odrębności i związaniu ze społeczeństwem, w którym ona żyje”.

Należy przyjmować, że skoro sama konstrukcja dóbr osobistych może być rozpatrywana także jako instrument realizacji i rozwoju osobowości każdego człowieka, w tym sportowca, oraz związanych z nimi wartości niemajątkowych, to z punktu widzenia poznawczego i praktycznego jest niewątpliwie

---

⁴ S. Grzybowski (1957), *Ochrona dóbr osobistych według przepisów ogólnych prawa cywilnego*, Warszawa: 78.

⁵ Z. Radwański (2005), *Prawo cywilne*, Warszawa: 160-161; M. Pazdan (2015). W: K. Pietrzykowski [red.], *Kodeks cywilny, Komentarz*, t. II, Art. 450-1088, Warszawa: 1233.

⁶ A. Szpunar (1979), dz. cyt.: 106.

⁷ Z. Radwański (2005), dz. cyt.: 160.

⁸ Sygn. akt II CR 187/77, *Legalis*. Cyt. za: P. Sobolewski (2013). W: K. Osajda [red.], *Kodeks cywilny, Komentarz*, t. I, Warszawa: 389.

pożądanym oraz użytecznym przybliżenie podstawowych aspektów ochrony prawnej udzielanej tym wartościom niemajątkowym.

Formalna podstawa prawna dla konstruowania praw osobistych wynika przede wszystkim z ustawy zasadniczej. W myśl art. 30 „Konstytucji RP” „przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka oraz obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”. Jak podnosi Małgorzata Pyziak-Szafnicka, sformułowanie powyższej normy mogłoby sugerować istnienie jednego, ogólnego dobra osobistego⁹. Jednak już na poziomie ustawy zasadniczej prawodawca egzemplifikuje poszczególne dobra osobiste, takie jak – przykładowo – wolność (art. 31, ust.1), prawo do życia (art. 38), nietykalność osobista (art. 41, ust.1), sfera prywatności, cześć, dobre imię (art. 47) czy tajemnica korespondencji (art.49), udzielając im ogólnej ochrony prawnej.

Istnieje ona również na poziomie regulacji kodeksowych. Choć niektóre dobra osobiste podlegają ochronie administracyjnoprawnej (prywatność) lub karnoprawnej (zdrowie, życie i wolność), to jednak najszerszą płaszczyznę ochronną dla jednostki stwarza porządek cywilnoprawny. Zgodnie z art. 23 „Kodeksu cywilnego”, dobra osobiste człowieka, w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa i artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego, niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Posługując się sformułowaniem „w szczególności” ustawodawca nie pozostawia zarazem wątpliwości, że obok wymienionych w powyższym przepisie dóbr osobistych mogą istnieć także inne wartości zasługujące na ochronę prawną. Zaletą otwartego katalogu dóbr osobistych jest wszakże możliwość „odkrywania” czy też „odkodowania” jeszcze innych wartości niemajątkowych chronionych przez normy prawne. Kwestia ta ma również istotne znaczenie dla ruchu sportowego. O ile bowiem tylko niektóre z dóbr osobistych, o których mowa w art. 23 „Kodeksu cywilnego”, odnoszą się wprost do zawodników, to w bliższej lub dalszej perspektywie walor dóbr osobistych – zasługujących na odrębną ochronę prawną – mogą uzyskać także inne określone wartości i uprawnienia istotne dla współzawodnictwa sportowego. Przykładowo można tu wskazać na prawo do rozwoju aktywności sportowej, prawo do swobody profesjonalnej zawodnika czy też prawo do ochrony życia prywatnego sportowca.

---

⁹ M. Pyziak-Szafnicka (2015). W: K. Pietrzykowski [red.], *Kodeks cywilny*, Warszawa: 822.

Ochrona prawna życia i zdrowia zawodnika

Przystępując do krótkiej analizy chronionych prawnie dóbr osobistych jednostki, w tym zawodnika, należy wskazać, że choć najważniejsze z nich, tj. życie, nie zostało wskazane w art. 23 „Kodeksu cywilnego”, to jednak jego ochrona przyjęta jest przez art. 38 „Konstytucji RP”, a ponadto zabezpieczone przez przepisy „Kodeksu karnego”. Chodzi tu zwłaszcza o normy statuujące odpowiedzialność penalną za zabójstwo człowieka (art. 148), nieumyślne spowodowanie jego śmierci (art. 155) oraz za śmierć człowieka będącą następstwem bójki lub pobicia (art. 158, § 2). W sferze sportu może wchodzić najczęściej w grę druga ze wskazanych dyspozycji wiążąca się np. z zadaniem śmiertelnego ciosu przez boksera czy karatekę bądź z nieprzewidzianą kolizją na stoku narciarskim czy torze motocyklowym lub samochodowym. Odpowiedzialność karną wyłączyć może w takim przypadku jedynie konstrukcja dopuszczalnego ryzyka sportowego, do której dodaje się niekiedy dorozumianą zgodę pokrzywdzonego na zaistnienie nieprzewidzianych zdarzeń w trakcie uprawiania sportu¹⁰. Warunkiem odstąpienia od wymierzenia sankcji karnej jest niezawinione działanie sprawcy takiego wypadku w ramach właściwych dla danej dyscypliny reguł gry, podjęte w celu sportowym, a nie np. przestępnym lub związanym z załatwianiem prywatnych porachunków¹¹.

Na gruncie cywilnoprawnym, ochrona życia może być w szczególności realizowana w drodze roszczenia prewencyjnego polegającego na żądaniu zaprzestania określonych zachowań – przykładowo przez niebezpiecznie jeżdżącego żuźłowca – stwarzających zagrożenie dla życia innych zawodników.

Jeżeli chodzi z kolei o zasadę ochrony zdrowia człowieka, to jest ona deklarowana przez ustawodawcę w art. 68 polskiej ustawy zasadniczej. Według „Konstytucji Światowej Organizacji Zdrowia”, zdrowie jest stanem zupełnej pomyślności fizycznej, umysłowej i społecznej, a nie jedynie brakiem choroby lub ułomności¹². Definicja ta krytykowana jest jako zbyt szeroka, zwłaszcza ze względu na odwołanie się do płaszczyzny społecznej¹³. Naruszenie zdrowia może polegać nie tylko na oddziaływaniu fizycznym, skutkującym naruszeniem narządów lub tkanek, ale także na negatywnym wpływie na sferę psychiczną (np. wywołaniu nerwicy czy rozstroju zdrowia). Z troską o ochronę – tak ważnego dla człowieka, dobra osobistego – wiąże się gwarantowana

¹⁰ Szerzej na ten temat A. Gubiński (1961), *Wyłączenie bezprawności czynu*, Warszawa: 102-103.

¹¹ A. Marek, V. Konarska-Wrzosek (2016), *Prawo karne*, Warszawa: 179.

¹² Dz. U. z 1948 r. Nr 61, poz. 477 ze zm.

¹³ M. Filar (2000), „Prawo i Medycyna”, 5: 61-62.

każdemu przez art. 41, ust. 1 „Konstytucji RP” nietykalność osobista (cielesna). Może ona być naruszona w wyniku określonego kontaktu fizycznego przybierającego postać uderzenia lub popchnięcia.

Pozostaje rzeczą bezsporną, iż ochrona dóbr osobistych w postaci naruszenia zdrowia oraz nietykalności cielesnej nabiera szczególnego znaczenia w sferze sportu. Jest rzeczą oczywistą, że w większości dyscyplin zespołowych (zwłaszcza w hokeju na lodzie, piłce nożnej czy rugby) oraz w niektórych indywidualnych, jak w sporcie samochodowym lub motocyklowym, boksie, karate czy kolarstwie, coraz wyższemu poziomowi rywalizacji towarzyszy zwiększone ryzyko powstawania urazów, wynikających z niedozwolonego zachowania konkurenta lub niekiedy także osoby trzeciej (widza). I w tym przypadku, sprawca wskazanego deliktu musi udowodnić, w ramach postępowania dyscyplinarnego lub sądowego, działanie w ramach reguł gry, podejmowane w celu sportowym, a nie np. dla zrewanżowania się za wcześniejsze działanie ze strony pokrzywdzonego. Należy przy tym przyjmować, iż samo wyrażenie zgody zawodnika na kontakt fizyczny nie wyłącza naruszenia dobra osobistego, ale pozbawia je cechy bezprawności¹⁴.

Ochrona prawna godności, czci i wizerunku zawodnika

Z punktu widzenia ochrony prawnej osobowości i dóbr osobistych sportowca istotne znaczenie mają także regulacje zorientowane na zabezpieczenie godności, czci i wizerunku człowieka. Jak już wcześniej wskazano, ta pierwsza, będąc źródłem wszystkich wolności i praw człowieka oraz obywatela, jest chroniona przez art. 30 „Konstytucji RP”, gwarantujący jej nienaruszalny charakter. Godność człowieka jest wewnętrznym przekonaniem osoby fizycznej o swoim moralnym i etycznym nieposzlakowaniu oraz czci¹⁵. Stanowi ona wyraz pozytywnego ustosunkowania się innych ludzi do określonej osobistej i społecznej wartości. W sferze sportu, naruszeniem godności człowieka może być np. dyskryminacja polegająca na niedopuszczeniu zawodnika do konkretnej rywalizacji ze względu na jego pochodzenie etniczne.

Z godnością wiąże się ściśle cześć osoby fizycznej, chroniona nie tylko na podstawie art. 23 „Kodeksu cywilnego”, ale również artykułów 212-216 „Kodeksu karnego”, które statuuje odpowiedzialność penalną za zniesławienie lub zniewagę. W kontekście cywilnoprawnym można mówić o naruszeniu strony wewnętrznej czci człowieka, tj. jego wyobrażenia o własnej wartości

¹⁴ P. Sobolewski (2013), dz. cyt.: 392.

¹⁵ Sąd Najwyższy w wyroku z 31.03.2007 r., I CSK 292/06, Legalis.

oraz oczekiwania szacunku od innych ludzi¹⁶, jak i strony zewnętrznej obejmującej dobrą sławę (opinię) i szacunek, którym obdarza daną osobę otoczenie¹⁷. W wyroku z dnia 29 października 1971 roku Sąd Najwyższy wyjaśnił, że cześć, dobre imię i dobra sława człowieka są pojęciami obejmującymi wszystkie dziedziny życia osobistego, zawodowego i społecznego¹⁸.

Naruszenie czci sportowca może nastąpić zarówno przez pomówienie o ujemne postępowanie w życiu osobistym i rodzinnym, jak i przez nieuzasadnione zarzucenie nieprawidłowego postępowania w związku z aktywnością sportową, podważające dobre imię zawodnika i mogące go narazić na utratę zaufania potrzebnego przy uprawianiu sportu. Wśród wypowiedzi naruszających cześć i dobre imię odróżnia się twierdzenia opisowe (dotyczące faktów) i oceniające (wyrażające opinię)¹⁹. Te ostatnie są dozwolone, jeżeli mieszczą się w granicach rzeczowej i konstruktywnej krytyki.

Do kategorii dóbr osobistych chronionych przez art. 23 „Kodeksu cywilnego” prawodawca zaliczył również wizerunek, stanowiący zarazem przedmiot unormowania w treści art. 14 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 roku o sporcie. Wskazany termin jest różnie określany w doktrynie prawa cywilnego. Według niektórych autorów, za wizerunek należy uważać dostrzegalne, fizyczne cechy człowieka, tworzące jego wygląd i pozwalające na identyfikację osoby wśród innych ludzi²⁰. Inni uważają go za wytwór niematerialny, który za pomocą środków plastycznych przedstawia rozpoznawalną podobiznę danej osoby²¹. Zdaniem jeszcze innych autorów, wizerunek wskazuje na konkretne cechy twarzy i całej postaci danej osoby fizycznej jako określonej jednostki, na przykład charakterystyczny dla danej osoby tatuaż, wyróżniający sposób mówienia czy poruszania się²².

Treścią prawa do wizerunku jest ochrona przed takim ujmowaniem wyglądu, które narusza spokój psychiczny człowieka, a następnie przed jego

¹⁶ Z. Radwański (2005), dz. cyt.: 163.

¹⁷ Tak np. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8.10.1987 r., II CR 269/87, Orzecznictwo Sądu Najwyższego 1989, nr 4, poz. 66; B. Gawlik (1999), *Dobra osobiste. Zbiór orzeczeń Sądu Apelacyjnego w Krakowie*, Kraków: 19.

¹⁸ Sygn. akt II CR 445/71, Orzecznictwo Sądu Najwyższego 1972, nr 4, poz. 77.

¹⁹ A. Szpunar (1979), dz. cyt.: 34.

²⁰ E. Wojnicka (1990), *Prawo do wizerunku w ustawodawstwie polskim*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, 56: 107.

²¹ J. Barta, R. Markiewicz (2005). W: J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Ćwiąkałski, R. Markiewicz, E. Traple [red.], *Prawo autorskie i prawa pokrewne, Komentarz*, Kraków: 628.

²² J. Sieńczyło-Chlabicz (2001), *Rozpowszechnianie wizerunku na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, „Radca Prawny”, 2: 94.

utrwaleniem, przetworzeniem, opublikowaniem lub rozpowszechnieniem w inny sposób. W konsekwencji, uprawnionemu przysługuje prawo zakazania ustalenia lub utrwalenia wizerunku i zakazywania jego zniekształcania, jak również prawo udzielenia zezwolenia na podjęcie tego rodzaju działań.

W przypadku naruszenia dobra osobistego, jakim jest wizerunek, możliwe jest skorzystanie z dwóch kategorii środków ochrony prawnej. Pierwsza obejmuje roszczenia przewidziane w art. 24 i 448 „Kodeksu cywilnego”, przysługujące *nota bene* w każdym przypadku bezprawnego zagrożenia lub naruszenia jakiegokolwiek dobra osobistego. Mają one charakter niemajątkowy oraz majątkowy, i mogą być ze sobą łączone. W szczególności zawodnik, którego dobro osobiste (w tym wizerunek) zostało naruszone, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności, ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Równocześnie pokrzywdzony sportowiec może domagać się w takim przypadku zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub zapłaty sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny, a także naprawienia szkody majątkowej na zasadach ogólnych.

Uzupełnieniem wskazanej regulacji kodeksowej jest szczegółowe unormowanie zamieszczone w art. 81 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych²³. Przepis ten wyraża zakaz rozpowszechniania czyjegoś wizerunku bez zgody osoby na nim przedstawionej, chyba że wizerunek przedstawia osobę powszechnie znaną (a jej wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznej) bądź osobę stanowiącą jedynie szczegół większej całości, takiej jak krajobraz czy publiczna impreza sportowa. Jako że wizerunek członka kadry narodowej w stroju reprezentacji kraju bądź reprezentacji olimpijskiej nie należy do żadnej z kategorii „wyjątkowych” (dopuszczających jego publikację bez wymogu uzyskania zgody osoby zainteresowanej), to może być on rozpowszechniony – w myśl art. 14 ustawy o sporcie – przez polski związek sportowy lub PKOl w celach gospodarczych jedynie po uprzednim wyrażeniu zgody przez zawodnika.

Ochrona prawna innych istotnych wartości zawodnika

Jak już wcześniej wspomniano, użycie w art. 23 „Kodeksu cywilnego” sformułowania „w szczególności” zakłada możliwość wyróżnienia – również w sferze sportu – innych wartości (dóbr osobistych) podlegających ochronie

---

²³ Dz.U. z 1994 r., Nr 24, poz. 83 ze zm.

cywilnoprawnej. Najważniejszą z nich wydaje się być prawo do rozwoju aktywności sportowej. Każdy człowiek, mężczyzna, kobieta czy dziecko powinni mieć możliwość rozwijania swojej osobowości, w tym także realizacji swoich zdolności i upodobań, tak w ramach procesu kształcenia i wykonywania zawodu, jak i w życiu prywatnym, osobistym i rodzinnym.

Powyższe odnosi się w całej rozciągłości do zawodników, którym winny być stworzone warunki do uprawiania danej dyscypliny sportu, adekwatne do ich umiejętności i predyspozycji. W praktyce nie zawsze jednak to miało i ma miejsce. Takie instytucje, jak np. odmowa przyznania licencji, brak potwierdzenia czy uprawnienia zawodnika do danego klubu stają częstokroć na przeszkodzie w rozwoju jego aktywności zawodowej. W wyroku z dnia 21 grudnia 1990 roku Trybunał kantonalny w Saint-Gallen stwierdził, iż stanowi wyraźny przejaw dyskryminacji oraz naruszenia osobowości zawodnika odmowa przyznania byłemu reprezentantowi Rumunii, w hokeju na lodzie, Andrei Herlea, licencji na grę w najwyższych trzech klasach szwajcarskiej ligi hokejowej – z uwagi na uzyskanie jedynie zezwolenia na stały pobyt w tym kraju, a nie jego obywatelstwa, po zawarciu małżeństwa z obywatelką Szwajcarii²⁴.

Prawo do rozwoju aktywności sportowej realizuje się także w szczególny sposób w sporcie młodzieżowym. Możliwość jego uprawiania w coraz lepszych warunkach powinna pozwalać dzieciom i zawodnikom w wieku juniora na realizację posiadanych przez nie umiejętności, zarządzanie pozytywnymi i negatywnymi emocjami, i w rezultacie na harmonijne doskonalenie ich osobowości²⁵. Ale z drugiej strony, próba zobowiązania młodego sportowca (lub jego przedstawiciela ustawowego) do realizacji programu treningowego przekraczającego jego możliwości fizyczne i psychiczne, względnie do udziału w rywalizacji nieadekwatnej do jego umiejętności, może stwarzać naruszenie osobowości psychicznej zawodnika.

Z potrzebą ochrony prawa do rozwoju aktywności sportowej zawodnika koresponduje celowość zagwarantowania mu realizacji swobody profesjonalnej w zakresie wyboru uprawianego sportu. To uprawnienie może, choć nie musi, mieć wymiar ekonomiczny i jest rozpatrywane przede wszystkim w kontekście ograniczeń stwarzanych zawodnikom w realizacji ich aktywności sportowej. W systemie sportu profesjonalnego, mogą one w szczególności przybierać postać nieuczciwej konkurencji, gdy np. silne kluby piłkarskie, koszykówki lub hokeja na lodzie „wykupują” wartościowych zawodników

²⁴ Cyt. za: J. Bondallaz (2000), *Toute la jurisprudence sportive en Suisse*, Berne: 7-9.

²⁵ M. Baddeley (1996), *Le sportif, sujet ou objet? La protection de la personnalite du sportif*, Basel: 182.

– dla których brakuje później miejsca w ich podstawowych składach – aby umożliwić zbudowanie innych zespołów mogących z nimi skutecznie rywalizować we współzawodnictwie krajowym lub międzynarodowym. W niektórych dyscyplinach zespołowych, zwłaszcza w piłce nożnej, na realizację zasady swobody profesjonalnej sportowca rzutuje nadal w istotny sposób instytucja transferu. Zakłada ona zmianę przynależności klubowej zawodnika, zazwyczaj za określoną sumą odstępnego. Przeważająca większość transferów prowadzi do wzmocnienia klubów pozyskujących zawodników i rozwoju ich karier sportowych.

Obserwacja praktyki ruchu sportowego wskazuje jednak, iż niektóre transfery, zwłaszcza młodych piłkarzy pochodzących z Ameryki Południowej lub Afryki są przeprowadzane z naruszeniem swobody profesjonalnej i osobowości zawodników. Za szczególnie naganne należy uważać te przypadki, w których na „pastwę losu” w nowym dla nich kraju pozostawia się, bez środków do życia i przyszłości, tych młodych sportowców, którzy nie uzyskali stałego miejsca w klubie, do którego zostali sprowadzeni.

Przegląd dóbr osobistych podlegających ochronie prawnej w kontekście realizacji osobowości zawodnika nie byłby pełny bez wskazania na sferę jego prywatności. Najogólniej rzecz ujmując, oznacza ona „prawo do bycia pozostawionym w spokoju” (*right to be let alone*)²⁶. W polskiej doktrynie prawa cywilnego przyjmuje się, iż prywatność jest dobrem samoistnym, przyrodzonym i stałym, wyrażającym się przez sferę odosobnienia przysługującą każdej osobie fizycznej, w obrębie której jednostka korzystając z prawa do prywatności kreuje własną osobowość i decyduje o sprawach osobistych – fizycznych i psychicznych – wtedy, gdy sobie tego życzy, a także chroni prywatność, gdy ta jest naruszona²⁷. Dla zawodników o statusie amatora uprawianie sportu jest istotną częścią ich życia prywatnego i powinno być traktowane jako naturalna przeciwwaga dla realizowanej na co dzień pracy zawodowej. W przypadku sportowców profesjonalnych, otrzymujących określone korzyści finansowe w zamian nie tylko za świadczone usługi sportowe, ale również za dostępność dla otoczenia zewnętrznego, relatywnie szersza ingerencja w ich sferę prywatną jest uzasadniona ze względu na element „usprawiedliwionego zainteresowania” przebiegiem karier tych znanych osób.

Należy przyjmować, iż takie przymioty zawodnika jak jego charakter, osobowość czy kultura osobista podlegają ocenie opinii publicznej, wobec czego w konkretnych sytuacjach może być pożądane wyjaśnienie wszystkich

---

²⁶ P. Sobolewski (2013), dz. cyt.: 393.

²⁷ A. Sakowicz (2006), *Prywatność jako samoistne dobro prawne (per se)*, „Państwo i Prawo”, 1: 27.

okoliczności związanych z bulwersującym zachowaniem sportowca. Nie może ono jednak obejmować sfery życia intymnego zawodnika zasługującej na silniejszą ochronę prawną.

W literaturze prawniczej pozostaje także kwestią sporną, czy dane osobowe jednostki należy traktować jako odrębne dobro osobiste człowieka²⁸, czy też jako szczególną postać prywatności²⁹. Można też proponować rozwiązanie pośrednie, w myśl którego pomiędzy ochroną prawa do prywatności (na płaszczyźnie prawa konstytucyjnego i cywilnego) a ochroną danych osobowych (dostrzeganą w „Konstytucji RP” i regulowaną ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych)³⁰ zachodzi stosunek krzyżowania. Podzielając takie zapatrywanie można przyjmować, iż np. przetwarzanie danych osobowych sportowca może mieć miejsce ze względu na jego bezpieczeństwo osobiste oraz dobro publiczne i nie powinno być wówczas uznawane za naruszenie prawa do prywatności. Dopóki przy tym te dane są używane zgodnie z regułami sportowymi, nie można mówić o bezprawności zachowań innych osób ani o zagrożeniu osobowości jednostki i jej dóbr osobistych wskazanymi działaniami.

---

²⁸ J. Barta, R. Markiewicz (1998), *Internet a prawo*, Kraków: 32.

²⁹ Z. Radwański (2005), dz. cyt.: 170.

³⁰ Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 ze zm.